

V letošním roce jsme se rozhodli pro Biblickou stezku popsat život dvou velkých postav, které ovlivnily život evangelických a reformovaných církví: Augustina z přelomu třetího a čtvrtého století a Martina Luthera z přelomu století patnáctého a šestnáctého.

Augustin byl nádhernou a světlou postavou počátku středověku. Prožil divoké, hříšné mládí. Po svém radikálním obrácení se stal váženým spisovatelem, později biskupem v městě Hippo. Napsal spisy, které jsou čteny a ctěny dodnes. Ve svém přemýšlení o Bohu vystihl to nejpodstatnější z křesťanské víry.

Právě od něj se učil i **Martin Luther** (1483-1546), sám augustiniánský mnich. Je považován za otce reformace, byť proudy duchovní obnovy v Evropě věly několik staletí. (Své teze napsal sto let po vzniku Jednoty bratrské v Čechách.) Byl pověstný svou jasností a jadrností. Po celém světě najdeme početnou luterskou (evangelickou) církev.

Příběhy obou mužů popsal Luděk Rejchrt ve své vynikající knížce „Taková dlouhá cesta“. Nikdy bych nenapsal nic hezčího a čtivějšího. Dá se číst jako hodně dobrý příběh. (Knihu si jistě kup, nyní vyšlo její nejčerstvější vydání.)

Vezmi a čti - životní příběh Augustina

Mladý Augustin

Jen s přemáháním snášel mladičkový Augustin domluvy své matky Moniky. Ta si ze všeho netoužebněji přála, aby se její syn stal křesťanem a žil jinak než dosud. Augustin se sice stal katechumenem, ale africké velkoměsto Kartágo, kde studoval řečnictví, ho tolik vábilo a tolik slibovalo!

Monika sledovala svého nadaného syna s úzkostí. Bohatství Písma, z něhož ona slyšela vždy hlas jistoty a naděje, Augustinovi nestačilo. Hledal stále jinou moudrost a nevypadal jako šťastný člověk. Monika si byla jista, že je na špatné cestě. Cestě k požitkům a zábavám, domýšlivosti, zdánlivé soběstačnosti, ne však cestě k pokoji a víře! Svěřovala všechny úzkostné obavy biskupovi a ten ji těšil: „Moniko, není možné, aby syn, pro něhož ses tolik plakala, zahynul a ztratil se!“

Jednoho dne Augustin zmizel. Nešťastná matka ještě zahlédla v přístavu záď lodi, jež ho odvážela do Říma. Od tohoto „pupku světa“ si Augustin sliboval to, co mu nedalo Kartágo. Monika jela za ním. Utekl před ní do Milána. Zde se seznámil s proslulým biskupem Ambrožem a se zájmem chodíval poslouchat jeho kázání. I tady ho matka vypátrala. Strach o synovu duši jí

nedával pokoje. Augustin však byl hluboce nespokojen. Všechno vědění které získal, mu nepřinášelo žádnou opravdovou radost. Když onemocněl těžkým zápallem plic, začal se

strachovat, že nebude mít dost sil, aby mohl být řečníkem. A to byl přece cíl, kterého chtěl dosáhnout: umět slovy pohnout lidským srdcem, být vážen a obdivován.

Monika, vzor matek zbožných

Osamocen sedával se svými starostmi a smutky v rozkvetlé zahradě, a za hradní zdi z hrubě tesaných kamenů se vlídná krajina rozbíhala do kadeřavých svahů milánského podhůří. Jednoho dne se odněkud ze sousedství vytrvale ozýval dětský hlas. Zpěvavě opakoval: „Vezmi a čti, vezmi a čti!“

Znělo to jako rozpočítávací ze zapomenuté hry dětství. Augustin sáhl po objemném svazku Písma, který ležel vedle ostatních knih, otevřel jej a namátkou utkvěl pohledem na jednom z veršů. Přečetl si ta slova a jeho překvapené mysli se postupně vynořoval jejich obsah. Kdysi je napsal apoštol Pavel křesťanům v Římě a Augustinovi teď zněla jako nejlepší odpověď na jeho bolestivé otázky po správné životní cestě: „Žijte řádně,

jako za denního světla, ne v hýření a opilství, v nemravnostech a bezuzdnostech, ne ve sváru a nenávisti, nýbrž oblect se v Pána Ježíše Krista a nevyhovujte svým sklonům, abyste nepropadli vášním!“ Poprvé uslyšel z Písma hlas Boží. Uvěřil mu a brzy nato, o velikonocích, jej Ambrož pokřtil. Augustin pak zamířil zpět do Afriky. Monika se s ním už nevrátila. Zemřela v italské Ostii, v pokojné radosti, protože věděla, že její syn, pro něhož se tolik naplakala, je Kristův.

Zralý Augustin

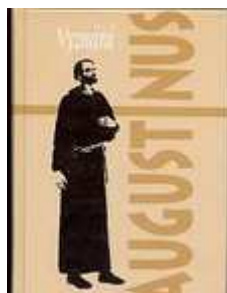
Augustin se ve vlasti stal nejprve presbyterem a pak biskupem v malém městě Hippo Regiu. Zde také napsal svá pozoruhodná díla. Četli je křesťané všech dob a čtou je dodnes. O jedno z nich se nepřímou zasloužili Germáni, kteří pod vedením Alaricha zaútočili na Řím. Za několik dní ho dobyli. Zdivočelí barbari plenili nejmocnější město světa, dosud nikým nepodmaněné. Do výstavných římských chrámů vjížděli na koních a dokonce si je upravili na stáje. Všechny ochromila hrůza. Zdálo se, že přichází konec světa. A tu sáhl Augustin po peru, aby vyděšené církvi připomněl, že Kristův lid nestojí na Římu a také s ním nepadá. Tuto knihu nazval O obci Boží. Když Hippo oblehli krutí Vandalové, Augustin o tom nevěděl. Umíral klidně, jako když dohasíná olejová lampička.

Ukázka z kázání:

V kázání pro katechumeny vysvětloval Augustin vyznání víry: Věřím v Boha, Otce všemohoucího. Jak rychle se to vysloví, a přece jak závažný obsah v tom je! Bůh a Otec: Bůh svou mocí, Otec svou laskavostí. Jaké štěstí, že můžeme vidět v Bohu svého Otce! Věřme v něj a všechno očekávejme od Jeho milosrdenství, protože je všemohoucí; vždyť věříme v Boha Otce všemohoucího. Nikdo nesmí říci: On mi viny nemůže odpustit.

Všemohoucí že by to nedokázal? Namítneš: Mnoho jsem zhřešil. Já ti však říkám: Je všemohoucí! Ty zase namítneš: Tak těžce jsem se provinil, že není možné abych byl očištěn a zachráněn. Ale já odpovídám: On je všemohoucí. Uvědomte si, co zpíváte v žalmu: Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej na všechna dobrodíní jeho, kterýž odpouští tobě všechny nepravosti, kterýž uzdravuje všechny nemoci tvé (Žalm 103, 2-3). K tomu užívá svou všemohoucnost. Všemohoucnost Boží byla nezbytná, aby celé stvoření mohlo začít svou existenci. Byla to jen jeho všemohoucnost. Stvořil velké i malé věci, i to, co je nesmrtelné i co umírá, i to, co je v nebi, i co patří zemi, duchovní i hmotnou skutečnost, i to, co vidíme, i to, co nevidíme. On však nemůže zemřít, nemůže hřešit, nemůže být oklamán. To všechno nemůže. Kdyby to tak nebylo, nebyl by všemohoucí.

Ukázka z jeho nejznámější knihy

České nedávné vydání

Nejznámější knihou Aurelia Augustina je jeho „Vyznání“ (Confessiones). V ní dává čtenáři nahlédnout do svých duševních zápasů, zvláště v době před obrácením: „Čím více se přibližoval rozhodný okamžik, kdy jsem se měl stát jiným, tím větší hrůzu mi naháněl; nevrhl mne sice zpět ani neodvrátil, nýbrž držel mne na vahách. Zdržovaly mne pošetilé nicotnosti a ničemné marnosti, mé dávné přítelkyně, a tahaly mne za lem mého roucha, totiž mé smyslnosti. Šeptaly: Chceš nás opustit? A od toho okamžiku až do věčnosti již nikdy nebudeme s tebou?“

Doktor Martin - životní příběh Martina Luthera

K nejbohatším mužům v celé německé říši patřil dozajista bankéř Fugger z Augsburgu. Rudné doly v Evropě i v Americe pro něj těžily drahé kovy, dovoz vzácného koření z nedávno objeveného světadílu mu přinášel pohádkové zisky. Mezi jeho zákazníky patřil sám Karel Habsburský. Vypůjčil si u něj úctyhodnou částku, aby měl čím podplatit říšská knížata a ta jej pak na oplátku zvolila bez námitek císařem.

Obchod s odpustky

Ani církevní úřady nebyly zrovna levné a na Řím se slušelo patřičně pamatovat. Mohučský arcibiskup se vyšvihl do svého důstojenství také díky půjčce u podnikavého bankéře. Pro splácení dluhu se rozhodl až ve chvíli, kdy papež vyhlásil prodej odpustků. Je pravda, že výnos z prodeje měl sloužit k rozšíření svatopetrské baziliky, ale arcibiskup si byl jist, že pro Řím bude peněz dost a dost. Počítal, že něco zůstane doma v Mohuči a půjde na jeho dluh.

Obchod s odpustky svěřil papež dominikánskému mnichovi Janu Tetzeloovi. Vysoký a ramenatý řádový bratr byl člověk na svém místě. „*Jen vzpomeňte, drazí, útočil jeho hlas, „co pro vás rodiče udělali: vychovávali vás v bázni Boží, starali se a dřeli do úmoru, odříkali si - a to proto, abyste se měli dobře. A teď, když máte možnost se jim odvděčit, chtěli byste šetřit? Necháte je trápit v plamenech očistce?“*

Všemi prostředky, jako trhovec své zboží, nabízel mnich spásu duší. „*Obětuj pár grošíčku, vysvobodí dušičku*“, ujišťovala jeho reklama. A mnich vysvětloval, že svatá církev

má v nebi uložen poklad, k jehož rozmnožení přispěli mučedníci a svatí všech dob. Jednou je jisté, že papež může z pokladu čerpat ve prospěch těch, kdo se dostali do očistcových muk. Míra utrpení nešťastných duší v očistci se krátí úměrně zaplacenému obnosu.

Mladý Luther

Saský kurfiřt Fridrich odpustkáře do své země nepustil; byl přesvědčen, že jeho poddaní mohou svých peněz užít lépe. Přesto se otázka odpustků citelně dotkla veřejného mínění v Sasku i v dalších německých zemích. Výnos odpustkového obchodu nebyl sice určen k verbování vojska, jako v době Husově, ale i tak vyvolávalo toto kupčení značnou nelibost a nedůvěru. Kramářské způsoby odpustkáře Tetzela dráždily a zarmucovaly všechny, kdo měli církev opravdu rádi. Mocný burcující hlas zněl v té době ze saského Wittenbergu. Rozlehl se celým Německem, ba ještě dál. Doktor Martin Luther, profesor wittenberské univerzity, promluvil pravé slovo v pravý čas.

Už jako student vstoupil do kláštera. Otec z něho chtěl mít bohatého právníka, ale jeden horký červenový den roku 1505 všechno změnil. Martin se vracel do Erfurtu a byl už blízko města, když se strhla prudká bouře. Stromy duněly, z temných mraků šlehalo oslnivé blesky a křížovaly se nad hlavou zděšeného mladíka. V úzkosti a sevření vykřikl do poryvu vichřice: „pomoz mi, svatá Anno, a já se stanu mnichem!“

Bouři šťastně přečkal a svůj slib splnil. Stal se členem řádu svatého Augustina. Nosil bílý řádový oděv s černým pláštěm a kapucí jako ostatní, postil se, zpíval v chóru a studoval. Erfurtští augustiniáni vynikali vzděláním a bystrý Martin se sem dobře hodil. Netrvalo dlouho a byl vysvěcen na kněze. Soustředěně se věnoval studiu teologie a později ji také začal přednášet na malé, nedávno založené univerzitě ve Wittenbergu.

V klášteře žil Luther navenek poklidně, vnitřně však zmítán duševními sváry, ba trýzní. Pronásledoval jej strach; ne z lidí, ale z Boha, před nímž bude jednou stát jako hříšník. Pokoj duše mu nepřinášel ani mnišský způsob odříkavého života, v očích druhých nadmíru záslužný. Modlil se, četl Písmo, přemýšlel o zvěsti apoštola Pavla, až náhle pochopil: Není třeba se bát, že zásluh bude málo a nebudou stačit. Spása člověka nepramení z jeho konání - je jen z milosti Boží a člověk ji přijímá opravdovou vírou. Tak to znovu a znovu četl na konci třetí kapitoly listu do Říma: „... *člověk se stává spravedlivým vírou bez skutků zákona!*“

Jakoby se mu otevřel výhled ke světlu: Před Bohem jsme spravedliví ne pro svůj dobrý život, ale pouze proto, že nám Ježíš Kristus dává spravedlnost darem. Na něm záleží, ne na mně! Ano, to je jádro radostné, pokojné zvěsti. Člověk znalý jen povinností zákona objevil milost.

Začátkem listopadu, na svátek Všech svatých, bývalo ve Wittenbergu každoročně živo. Přicházely houfy poutníků, aby v zámeckém chrámu zhlédly kromě ostatních relikvií také trn z Ježíšovy koruny. Tuto vzácnost zdědil saský kurfiřt od svých předchůdců a s nemalou hrdotí ji vždy v tento čas vystavoval. Tak se mělo stát i v roce 1517.

Krátce předtím, 31. října, vylepil mnich Martin velký list na chrámové dveře, na nichž se vyvěšovaly učené dispute univerzitních mistrů. V devadesáti pěti bodech, o nichž

Luther přibíjí svých 95 tezí - 31.10. 1517. Dodnes se toto datum slaví jako "den reformace."

neúprosně žádal, aby mu jeho „bludy“ vyvrátili Písmem. A to nebylo vůbec jednoduché.

Možná, že by události byly nedostaly tak rychlý spád, kdyby se v Lipsku, na učené disputaci s bystrým teologem doktorem Eckem, nezastal Luther českého kacíře. Na Eckovu popuzenou otázku, zda se tedy kostnický koncil zmýlil, když Husa odsoudil, odpověděl doktor Martin podle svého přesvědčení: „Mýlil se, jako se může mýlit každé církevní shromáždění, jež se nedrží Božího slova!“

Rozezlený Eck ihned zamířil do Říma a Luthera vylíčil v tak temných barvách, že jinak shovívavý papež podepsal bulu, jíž přikazoval spálit nebezpečné knihy wittenberského profesora. Vzplanuly hranice a Lutherovy spisy lehly popelem.

Luther byl muž rázné povahy

byl ochoten s kýmkoliv vést rozhovor, v nich shrnoval své pochopení křesťanova života. Návštěvníci wittenberského chrámu byli právem ohromeni - četli něco překvapivě nového a naprosto nečekaného.

Hned v úvodu mířil Luther na zaběhaný, povrchní způsob církevní praxe: „Když náš Pán a mistr Ježíš Kristus řekl: Pokání číňte, chtěl, aby pokáním byl celý život věřících. Tomuto výroku nelze rozumět ve smyslu pokání svátostného, to jest zpovědi a dostiučinění, udílených kněžími.“ - Co věta, to úder.

V šedesáté druhé tezi Luther jasně prohlásil: „Skutečný poklad církve je svatosvaté evangelium slávy a milosti Boží.“

To byla hozená rukavice nejen kupčickovi Tetzeli, ale celému odpustkovému učení církve. Ve čtrnácti dnech byly teze vytištěny a rozlétly se po celém Německu. Zapůsobily jako by ve tmě vzplálo světlo.

Odpustky už nešly na odbyt a mohučský biskup zas neměl na splátky pro nesmlouvavého Fuggera. Jaký div, že se na toho pisálka z Wittenbergu rozhněval; obžaloval jej přímo u papeže. Leo desátý

viděl zpočátku v Lutherovi jen hašteřivého mnicha, jakých bylo vždycky dost, ale brzy poznal, že věc je vážnější, než se zdálo. Wittenberský profesor

Doktor Martin také nebyl z rodu mírných, nevýbojných lidí; dokázal být bojovný, prudký a neústupný. Papežův výnos ho rozhněval. Jakým právem jedná starý muž v Římě tak pánovitě? Nedávno mu přece napsal otevřený a pravdivý dopis, kde vyslovil svůj názor: „Nepřej, svatý otče, sluchu sirénám, které ti namlouvají, že nejsi obyčejný člověk a že můžeš přikázat cokoliv. Jsi služebník všech služebníků Božích a v postavení nebezpečnějším a bědnějším než kdokoliv z lidí. Nedej se klamat. Zejména ne od těch, kdo lživě předstírají, že jsi pánem světa, a kdo nedovolují být křesťanem nikomu, kdo se ti nepodrobí.“

Opravdu proti papeži nic neměl, pokud ovšem bude sloužit evangeliu a Božímu lidu. Když se však doslechl o pálení svých knih, nabył jistoty, že papež církvi škodí. Pochopil, že nastala rozhodující chvíle.

Za hradbami města spálil knihy kanonického práva, jež tolik zdůrazňovaly nezbytnost papežského úřadu pro život církve. Jen nejbližší si všimli, že do ohně přihodil ještě drobnou tiskovinu. Byla to papežská bula.

Teď už nebylo možno jít zpět. Krátce poté jej papež prohlásil za kacíře, vyobcovaného z církve. Šlo o holý život.

Přepevný hrad

Roku 1521 se měl ve Wormsu, starobylém městě německých císařů, konat říšský sněm. Císařský posel doručil doktoru Martinovi rozkaz, aby se dostavil k jednání. Mladícký císař Karel pátý by byl nejraději s tím kacířem zatočil po způsobu španělské inkvizice. Byl však ve Španělsku vychován, ale zneprátenil si vlivného saského kurfiřta Fridricha, jeho zeměpána, se mu zdálo politicky přece jen nevýhodné. Zaručil proto Lutherovi na wormské sněmování bezpečný příjezd.

Přátelé Lutherovi cestu rozmlouvali. Vždyť mistr Jan Hus skončil na hranici, třebaže měl císařský glejt. Ale doktor Martin si byl jist, že nesmí couvnout. „*I kdyby bylo ve Wormsu d'áblů jako tašek na střeše, jdu tam!*“ Wittenberská městská rada mu zapůjčila kočár. Na znamení císařovy ochrany jel před kočárem říšský herold. Nikdo nesměl ublížit ani jemu, ani jeho chráněnci. Signál trubky strážného zburcoval wormské měšťany z poledního klidu. Vyhrnuli se do ulic, aby zahlédli teď už slavného řeholníka. Kočár si davem zvědavců jen stěží razil cestu.

Luther ve Wormsu, připomíná nám tak trochu Husa v Kostnici. Však se právě Husa zastal a dostal potom za uši.

Hned další den byl Luther povolán k výslechu před císaře a říšské stavy. Na stole leželo kolem dvaceti jeho knih. Sněmovní úředník se ho otázal, zda je ochoten odvolat bludy,

kteří ve svých spisech hlásal. Mnich si vyžádal čas na rozmyšlenou. Příštího dne dostal před celým říšským sněmem tutéž otázku a měl odpovědět stručným „ano“ nebo „ne“. Nastalo ticho a všichni s napětím čekali, co řekne. Muž v bílé kutně promluvil zprvu stísněně, ale postupně nabýval jeho hlas jistoty a sílu.

„Protože Vaše veličenstvo“, uklonil se Luther k trůnu, na němž seděl podmračený císař Karel „i Vaše jasnosti“, uklonil se všem účastníkům sněmu, „žádají na mně jednoznačnou odpověď, tu je: „Nebudu-li přesvědčen svědectvím Písma nebo jasnými rozumovými důkazy (neboť nevěřím ani papeži, ani koncilům, jelikož je zřejmé, jak často se mýlili a navzájem si protřečili), zůstanu ve svém svědomí zajatcem Božího slova. Proto nemohu a ani nechci nic odvolat, neboť jednat proti svědomí není jisté ani bezpečné.“ A německy k tomuto latinskému projevu připojil krátce: „Bůh mi pomáhej! Amen.“

Před více než sto lety odmítl sklonit se před koncilem v Kostnici Jan Hus. Byl za to upálen. Luther však mohl po několika dnech z říšského sněmu odjet. Císař Karel v něm dozajista viděl nebezpečného kacíře a nikdy neměl v úmyslu jednat s ním v rukavičkách, věrolomný však nebyl.

Toho si byl vědom i Lutherův ochránce, kurfiřt Fridrich. Měl ve zvyku jednat rozvážně, ale cílevědomě, a vždycky tak opatrně, že nikdo netušil, co právě zamýšlí. Však se mu později dostalo přívlastka Moudrý. Luther se v doprovodu dvou přátel vracel do Wittenbergu. Kočár městské rady zvolna drkotal po kamenité cestě. Náhle se prudce zastavil, kdosi chytil koně za uzdu, dveře kočáru se otevřely a maskovaní jezdci vyvěkli Luthera ven. V okamžiku se s ním ztratili v lese.

Wittenberský doktor zmizel, jakoby se do země propadl. Německem šel jeden hlas, že s reformátorem je konec. Vždyť všelijakých lapků a loupežných rytířů bylo v zemi dost a nepřátel doktora Martina nebylo méně. Albrecht Direr, proslulý malíř a rytec, si do svého deníku zapsal smutnou jistotu: „Ó Bože, Luther je mrtev, kdo nám bude vykládat tak jasně evangelium?“

Skutečnost však byla jiná. Sotva se podivní jezdci octli z dohledu vyděšeného kočího, posadili svého vězně na koně a uháněli s ním cestou necestou, jako by chtěli zmást případné pronásledovatele. „Saský lišák“, jak kurfiřtu Fridrichovi často přezdívali, neponechal nic náhodě. Hodinu před půlnocí projeli hradní branou a padací most za nimi uzavřel cestu.

Hrad Wartburg - Lutherovo útočiště. Snad právě tento hrad jej inspiroval ke složení slavné písně.

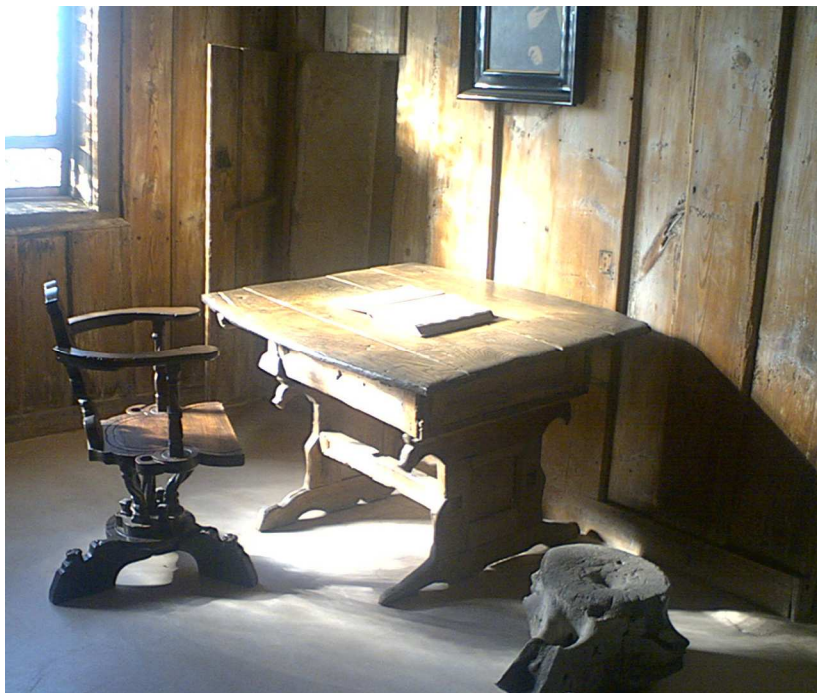
Hrad Wartburg majestátně shlížel na durynskou krajinu jako ztělesnění Fridrichovy moci. Luther tu našel dobrý úkryt. Obezřetný kurfiřt však učinil pro všechny případy ještě další bezpečnostní opatření. Přesvědčil Luthera, aby začal nosit rytířský oděv a nevycházel dřív, dokud mu nenaroste pěkný plnovous. Kdo v něm pak pozná někdejšího vyholeného mnicha? Schody k Lutherovým dvěma pokojům se v noci vytahovaly, aby se k Fridrichovu chráněnci nemohl dostat úkladný vrah.

Přesto se „věžeň“ na Wartburgu příliš dobře necítil. Jako mnich uvykl častým postům a těžko snášel vydatnou

rytířskou stravu. Nadto si připadal zcela vyřazen ze života, i když ani trochu nezhálel. V neuvěřitelně krátké době, během dvou měsíců, ve svém „království ptáčků“, jak humorně v dopise přátelům označoval svůj úkryt, přeložil z řečtiny do němčiny celý Nový zákon. Překládal jadrně a výstižně. Konečně se mohl i prostý člověk v Německu seznámit s touto nejzávažnější částí Písma. Celá bible se v Lutherově překladu objevila po více než deseti letech. Na překladu hebrejského textu se podíleli Lutherovi přátelé, zejména Philipp Melancthon, učenec světového jména.

Zdi mohutného Wartburgu spolehlivě chránily před nebezpečím, jemuž byl Luther

stále vystaven jako psanec, člověk bez ochrany, kacír zbavený všech lidských práv. Zde mohla vzniknout jeho slavná píseň „Hrad přepevný“ jako výraz jistoty, že ďábel musí ustoupit Božímu slovu, ano že jenom „slovíčko jej porazí“. (pozn. redaktora textu: Rozhodně doporučuji tuto píseň přečíst z kancionálu, má číslo 272. Nazývá se hymna reformace. Určitě z ní něco bude v otázkách!) Sotva se však činorodý doktor doslechl o nepokojích ve Wittenbergu, nedokázal už na kurfiřtově hradě vydržet. Někteří bouřliváci se rozhodli vzít reformaci do svých rukou. Domnívali se, že svoboda křesťana, o níž Luther psal, je opravňuje ke svévolným činům. Začali tím, že pobořili oltáře, vyháněli z klášterů mnichy a pálili kostelní obrazy, díla velké umělecké hodnoty.

Pracovna Luthera, kde přeložil Nový zákon, je do dnešního dne zachována. Na stole měl vyryto "baptizatus sum" - "byl jsem pokřtěn", což jej posilovalo do všech bojů se zlem Zlým.

Doktor Martin si umění vážil. Může přece sloužit k oslavě Boha, vždyť on člověka obdaroval krásou barev i tónů. Proč je tedy vandalsky ničit? Popuzen a rozhněván se pustil do Wittenbergu, třebaže nad ním, kacířem v klatbě, visel Damoklův meč. Nedbal na nebezpečí, neohlížel se teď ani na vůli svého zeměpána a laskavého ochránce Fridricha, který takové riskantní kousky neměl vůbec v lásce. Luther však věděl, že jde o všechno a že je třeba jednat.

Osm dní nepřetržitě kázal proti zneužívání křesťanské svobody, k němuž dochází, kdykoliv se spoléháme nikoliv na Boží slovo, ale na násilí. Tak zchladil horké hlavy a podařilo se mu obnovit ve městě pořádek a klid. Žel, nebezpečí že si lidé budou plést svobodu evangelia s anarchií a svévolí, která nikoho neposlouchá a před nikým nemá úctu, natrvalo zažehnat nemohl.

Ale ani tím se nedal zviklat v jistotě, že křesťan smí žít v pravé svobodě jako člověk osvobozený Kristem. Na znamení toho přestal chodit v mnišské kutně a oblékl civilní oděv. Po čase se oženil s bývalou jeptiškou, zchudlou rytířskou dcerkou Kateřinou z Bory. Nepřátelé mu za to spílali nejhoršími jmény, Luther však byl nezvratně přesvědčen, že Boží řád manželství je víc než všechny

Luther měl sympatickou ženu - Katku

mnišské řehole, ustanovené lidmi a potvrzené papeži. Chtěl, aby všední život v rodině byl opravdovou bohoslužbou.

Paní Kateřina vytvořila svému muži skutečný domov. I po letech ho uctivě oslovovala „pane doktore“ a on ji zase žertem nazýval „paní Jitřenka“, protože se otáčela v domácnosti od samého úsvitu. Měla se co ohánět. Doktor Martin sice učil na univerzitě a byl znám v celé Evropě, ale bohatstvím neoplýval, a rodina přitom rostla. Mezi svými dětmi byl Luther opravdu šťasten. Jakmile měl volnou chvíli, vzal loutnu a všichni společně zpívali. „Paní muzika“ u nich měla vpravdě domovské právo.

Když byly malému Janíčkovi čtyři roky, poslal mu otec z jedné ze svých cest po Německu dopis. Luther dokázal nejen překládat Písmo, zasvěceně vykládat tajemství biblického textu a skládat písně, ale měl také dar srozumitelně mluvit o božím království i s dětmi:

„Milost a pokoj v Kristu! Můj milý synku, jsem rád, že se dobře učíš a hodně se modlíš. Jen tak dál, chlapče můj! Až se vrátím, přivezu ti něco hezkého. Znáš ti jednu roztomilou zahradu; přichází tam hodně dětí, mají zlaté šatičky a sbírají pod stromy krásná jablka, hrušky, třešně, slívy a švestky, zpívají, skáčou a jsou veselí. Také mají krásné malé koníčky se zlatými uzdičkami a stříbrnými sedly.

Zeptal jsem se člověka, jemuž ta zahrada patří, cí že jsou ty děti. Řekl mi: „To jsou děti, které se rády modlí, učí se a jsou hodné. Tu já na to: Milý pane, já mám taky chlapečka, jmenuje se Jeníček Lutherův. Nemohl by i on přijít do této zahrady, aby jedl krásná jablka a hrušky a projížděl se na koníčcích a hrál si s těmi dětmi?“ Muž řekl: Když se rád modlí, učí se a je hodný, tak může - a Lipp a Jošt také! Až sem přijdou, budou hrát na píšťaly, bubínky, loutny a jiné nástroje, a také tančit a střílet z malých kuší. A ukázal mi tam v zahradě hezkou louku k tancování. Visely tam zlaté píšťaly, bubínky a rozkošné stříbrné kuše. Ale bylo to brzy a děti ještě nesnídaly. Proto jsem nečekal na jejich tance a řekl jsem mu: „Milý pane, teď to jdu všechno napsat svému malému synku Janíčkovi, aby byl pilný v modlitbě, aby se rád učil a byl hodný, a tak mohl přijít do téhle zahrady. Ale on má ještě sestřičku Leničku, tu musí vzít s sebou!“ Odpověděl mi: Dobrá. Jdi a napiš mu to!“ Proto se, milý Honzíčku, uč a radostně se modlí a taky řekni Joštovi a Lippovi, ať dělají totéž. Tak se spolu dostanete do téhle zahrady. Poručím tě všemohoucímu Bohu.“

Jiný Luther - tentokrát s vousem

Luther však zakusil také mnoho strážní a protivenství. Když v roce 1525 vypukla v Německu selská válka, postavil se proti selským vzbouřencům, kteří se na něho odvolávali, a sveřepě se zatvrdil vůči všem, kdo si vzali evangelium za záminku své neposlušnosti. Snad proto tak zdůraznil význam vrchnosti ustanovené od Boha.

Zemřel na cestě, roku 1546, ve svém rodném městě Eisenachu. Nestačil dopsat, co zamýšlel. Skončil větou zdánlivě neradostnou: „Jsme žebráci. To je pravda. Jen žebrák však může být skutečně obdarován. Žije z milosti.“

Pochovali ho v zámecké kapli ve Wittenbergu, na jejíž dveře vyvěsil kdysi své teze a kde léta kázával. V tom roce 1546 celé měsíce zasedal koncil v Tridentu, který už nemohl Lutherovo reformační dílo jen tak přejít. Nakonec alespoň zakázal prodej odpustků.

Teprve po dalších čtyřech stech letech přiznal jiný koncil lidskému svědomí hodnotu, o níž Luther věděl už tenkrát. Proto za žádnou cenu nechtěl jednat proti poznané pravdě Písma.

Historická poznámka

Selská válka v roce 1525 zachvátila celé Německo. Utlačovaní sedláci se krutě mstili svým pánům. Dovolávali se přitom Lutherova pochopení křesťanské svobody. Luther proti nim tvrdě vystoupil a přiklonil se na stranu knížat. Neučinil tak ze strachu či z vypočítavosti; jeho postoj utvářelo přesvědčení, že vrchnost je Boží zřízení, které má bránit pořádek v lidské společnosti. Sedláci byli poraženi a jejich vůdce, Tomáš Müntzer, někdejší kazatel ve Cvikově, byl po krutém mučení popraven.

Lutherova pětilistá růže - byl osobní erb. Symbolizuje vyznání: "Spravedlivý z víry bude živ." Je dodnes znakem Luterských církví.

Stoupenci Lutherovy reformace podali na zemském sněmu ve Špýru protest proti potlačování obnovy církevního života. Začalo se jim říkat protestanti. Příštího roku 1530 na sněmu v Augsburgu předložili už svoji konfesi, vyznání. Podle ní byla Luterská církev označována jako **Církev evangelická augsburského vyznání**. O čtvrt století později byl v tomtéž městě uzavřen náboženský mír, který katolíkům i evangelíkům augsburské konfese, zaručoval stejná práva. Od roku 1555 se vyznání poddaných řídilo podle vyznání vrchnosti. Kdo chtěl trvat nadále na svém, musel se vystěhovat ze země. Přijatá

zásada, shrnutá v latinském rčení «cuius regio, eius religio» (komu patří stát, ten určuje náboženství), naprosto nerespektovala svobodu svědomí jedné či druhé strany. Luterská reformace odstranila jen to, co se viditelně přičilo Písmu. Ponechala v chrámech původní výzdobu a oltáře.

Rozšířila se v Německu v zemských církvích, ve skandinávských zemích i na Slovensku a v Uhrách.

Od luterské reformace se odštěpili odpůrci křtu dětí. Odtud i jejich jméno - novokřtěnci, anabaptisté. Ti křtili své stoupence podruhé. Byli pronásledováni a zvláště krutě potrestáni, když v německém městě Münstent zavedli „Království Boží, ve skutečnosti hrůzovládu. Rozprchli se po celé Evropě a dostali se i na Moravu. Zde vynikali příkladným životem. Lidé je nazývali habáni a některá vrchnost si velmi vážila jejich spořádanosti i umění hrnčířského řemesla. Dodnes se keramika s ornamenty jelínků a stylizovaných květů, jak je užívali novokřtěnci, označuje jako keramika habánská.

Nový kostel Luterské církve v Písku u Jablůnkova z ruky arch. Cieslara.

Luterská církev působí dodnes po celém světě. V naší zemi ji najdeme především ve Slezku pod názvem Slezká evangelická církev agršpurského vyznání (zkratka a.v.). Mezi probuzeneckými (evangelikálními) sbory a Luterskou církví je čilá spolupráce. Na území české republiky působí ještě další dvě luterské církve.